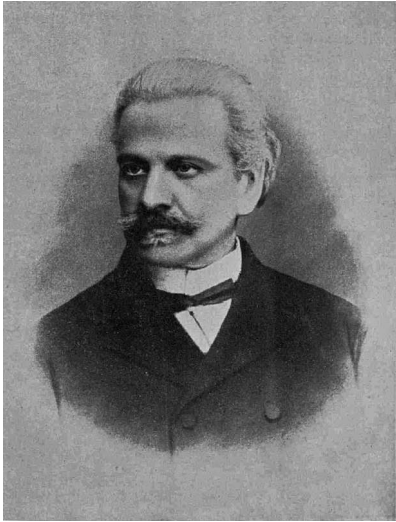

Odobescu, o foaie de zestre și Obedenii

Ioana Gabriela Duicu

Alexandru Odobescu,
la 58 ani, (1892)
în *Opere Alese*, 1938.

În 1862, Odobescu scria *Câteva ore la Snagov*, o „narațiune cu un fond epic pronunțat” așa cum avea s-o caracterizeze Eugen Simion¹. Din multitudinea de informații oferite de acest „roman istoric concentrat”² ne-a atras atenția *Foaia de zestre a Stancăi, fiica monahului Dositei Brăiloiu* pe care Odobescu o reproduce, motivând:

„În sfârșit, spre a înregistra și a completa toate obiectele felurite ce alcătuiau gătela unei nobile dame din timpii trecuți, în țera la noi, să ne fie iertat a transcrie aci fôia de zestre a Stancăi, fiica monahului Dositeiu Brăiloiu și soție a paharnicului Obedenu, pe care o găsim printre actele de proprietate ale moșiei Cunesicii a Snagovului. Iată, din cuvânt în cuvânt, acest curios document:

«Cu mila lui Dumnezeu, însemnăm zestrile fiemea Stancăi, precum scrie mai jos:

1 Salbă za ațe 20, de câte cincî.

...

1 Iie cu mărgăritar.

4 Ii cu sîrmă.

4 Ii cu fir.

12 Ii cu mătase.

5 Mărămî cusute cu fir și cu mătase.

1 Mărămă cusută tot cu fir.

1 Dulamă de serasir cu pacea de samur și cu nasturii de aur.

1 Dulamă de lastră verde cu pacea de samur, cu nasturii de mărgăritar.

1 Dulamă de lastră roșie cu rîși, cu nasturii de mărgăritar și cu sîrmă.

1 Zăbun de sansal de Veneția cu fețe.

...

1 Brîu cu vërgile de fir.

...

1 Maramă de oglindă, de Çarigrad.

1 Maramă de mâně alésă, umplută cu fir.

1 Maramă de mâni cusută cu mătase, umplută cu fir. ...”³

¹ Eugen Simion, *Alexandru Odobescu. Un romantic erudit și anxios, iubitor de reverii clasicizante*, București, 2015, p. 75.

² ibidem.

³ A. I. Odobescu, *Scrieri literare și istorice, Vol. I*, București, 1887, p. 420 – 422.

Reproducerea Foi de zestre din scrierea lui Odobescu, așa cum am citat-o, parțial, nu are menționată data, iar originalul respectivei Foi, până în prezent, nu am putut să-l identificăm.

De asemenea, nu am putut identifica, din alte surse, nici anul căsătoriei celor doi, ceea ce ne determină să considerăm următoarele:

„Neamul Brăiloilor ajunge la oarecare însemnătate abia în a doua jumătate a veacului al XVII-lea., ... mai ales între 1664 și 1668, toți în părțile gorjene ale muntelui, unde stăpâneau anumite plaiuri.”⁴

Ramura cea mai cunoscută începe cu Cornea, care, în 1685, sub Șerban Cantacuzino, primește rangul de postelnic, iar Constantin Brâncoveanu îl ridică la rangul de mare agă. A avut 6 băieți și două fete.

Cel mai mare dintre băieții lui Cornea Brăiloiu, Dumitrașcu, a fost laudat de nemți, pe care i-a slujit, pentru „cuminția, cunoștința de lume, iuțimea și dibăcia lui”⁵.

Trecuse de partea Imperialilor, în campania munteană din 1716, pentru a se răzbuca pe Nicolae Vodă Mavrocordat, care îl prigonise pe Brâncoveanu. Pentru a scăpa de la moarte, datorită repercusiunilor fanariotului voievod îmbracă rasa călugărească la mănăstirea Tismana, ca părinte Dositeu sau Dosoftei. Cu toate acestea, la scurt timp devine căpitan de Cerneți. Moare la 7 august 1747 și este înmormântat la Tismana.⁶

Dumitrașcu Brăiloiu avea, din căsătoria sa cu fata Banului Barbu Miclescu (una dintre surorile cronicarului Constantin Căpitanul), doi copii: o fată și un băiat⁷.

Pe fată, pe **Stanca**, o mărită cu **Constantin Obedeau**⁸, fiul „tovarășului de sentimente politice al lui Dositeu, Serdarul Petru (1716).”⁹

Constantin Obedeau¹⁰, fiul marelui armaș Petru Obedeau (vel armaș, vel căpitan, vel sluger, vel șătrar¹¹, și vel serdar, m. 1718), și al Mariei Obedeau

⁴ Nicolae Iorga, *Scrisori de boieri și negustori olteni și munteni către Casa de negoț sibiiană Hagi Pop publicate cu Note genealogice asupra mai multor familii de...*, 1906, București, p. XVIII)

⁵ Hurmuzachi, VI, p. 307

⁶ Nicolae Iorga, *idem*, p. XX)

⁷ Pe fiu, pe Toma, „slab la minte”, îl însoară cu „fiica beizadelei, principe de Imperiu și Ban oltenesc, Gheorghe Cantacuzino, Marica” (Iorga, Nicolae, 1906, *Scrisori de boieri și negustori olteni și munteni către Casa de negoț sibiiană Hagi Pop publicate cu Note genealogice asupra mai multor familii de...*, p. XXI.)

⁸ Nicolae Iorga, *idem*, p. LIX – LX, nr. XLIII.

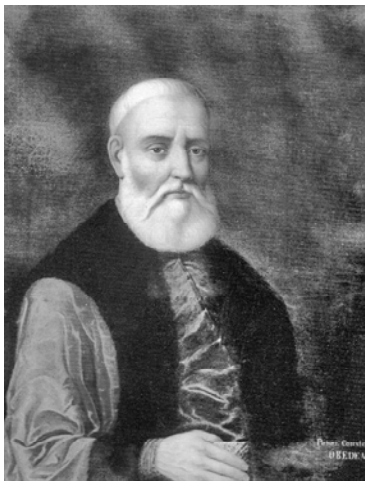
⁹ Nicolae Iorga, *idem*, p. XXI.

¹⁰ El va institui în Craiova, împreună cu soția sa, Stanca, născută Brăiloiu, un puternic așezământ, mănăstirea Obedeau (1748 – 1753), ridicându-o pe locul caselor sale, construindu-i și chiliile, în care au funcționat o școală și un spital.

Școala obștească de învățătură de la mănăstirea Obedeau și-a deschis porțile în 1774 – 1775. În 1822 este numită Școală domnească, cu un curs primar și unul secundar, iar la 20 mai 1826 a luat ființă, în chiliile de la mănăstirea Obedeau, școala secundară, ce a avut ca prim profesor pe Stanciu Căpățâneanu, iar învățător pe Grigore Pleșoianu. Oficial, școala era cunoscută sub numele de Școala Centrală și era considerată a doua școală de limba română din Muntenia, după Colegiul Sf. Sava din București.

(născută Filișanu¹²), a fost consilier imperial în timpul Banatului Olteniei (1718 – 1739), mare șetrar (1740), mare stolnic (1743), caimacam al Craiovei (1745 – 1747), paharnic (1751 – 1752) și mare sluger (1763)¹³.

Din informațiile de până acum putem spune că Foaia de zestre fiind semnată de „monahul Dositei Brăiloiu”, cu siguranță a fost întocmită după călugărire, deci în timpul sau după anul 1716.

Constantin Lecca,
*Portretul paharnicului
Constantin Obedeauu*
1860.

apud Paul Rezeanu,
Constantin Lecca, Buc., 2005,
p. 164.

O informație, foarte importantă, dar fără menționarea sursei bibliografice sau documentare, ne parvine de la Pr. Teodor Danalache¹⁴: „În anul 1716, datorită domnitorului fanariot Nicolae Mavrocordat, mulți boieri români au fost nevoiți să fugă în Transilvania. Între pribegi se afla și Constantin Obedeauu, împreună cu familia sa. La plecare, soția lui, Stanca, a luat cu ea icoana cea minunată cu *Buna Vestire*, însă, la întoarcere, aceasta a fost pierdută pe drumul dintre Sibiu și Craiova.”¹⁵

O altă informație ne parvine din tabloul votiv al bisericii *Adormirea Maicii Domnului* din Vădeni Gorj, pictat în anii 1732 – 1733¹⁶; are înfățișări: „Pe păretele despre Mează-noapte: ... Jupân Constantin Obedeauu zăt¹⁷ Dosofteiu Brăiloiu i Jupânița ego Stanca”.¹⁸

Urmare a celor prezentate mai sus și analizând și alte materiale pe care le-am avut la dispoziție¹⁹, putem concludiona:

1. dacă poate fi confirmată documentar istoria narată de pr. Teodor Danalache atunci, căsătoria Stancăi Brăiloiu cu Constantin Obedeauu a avut loc chiar în anul 1716, ceea ce ar însemna că Foaia de zestre poate fi datată, cu exactitate, în 1716;

2. dacă nu se confirmă documentar punctul 1, atunci respectiva foaie de zestre poate fi datată între anii 1716, când s-a călugărit Dumitrașcu Brăiloiu, și

¹¹ Mihai Sorin Rădulescu, *În căutarea unor istorii uitate*, București, 2011, p. 73.

¹² „bunicul ei patern era slugerul Dumitru Filișanu, ctitorul Mănăstirii Crasna din Gorj” – Mihai Sorin Rădulescu, *idem*, p. 74.

¹³ Mihai Sorin Rădulescu, *idem*, București, 2011, p. 76.

¹⁴ nu am putut, până în prezent, să-l contactăm pentru informații suplimentare asupra sursei.

¹⁵ Pr. Teodor Danalache, *Biserica Obedeauu*, www.crestinortodox.ro/biserici-manastiri/biserica-obedeauu-135154.html (accesat ultima dată 27.02.2018).

¹⁶ Ștefan D. Grecianu, *Genealogii documentate ale familiilor boierești publicate de Paul Șt. Grecianu*, 1913, p. 424 notă.

¹⁷ sau zet, termeni vechi pentru ginere.

¹⁸ Al. Ștefulescu, *Gorjul istoric și pitoresc de ...*, Târgu-Jiului, 1904, ediția 1996, p. 311.

¹⁹ arborele genealogic pe care-l prezintă Mihai D. Sturdza, *Familiiile Boierești din Moldova și Țara Românească*, Vol. II, București, 2011, p. 191 (arborele genealogic a fost accesat pe site: www.ghika.net/Familles/Brailoiu.pdf (ultima accesare 28 februarie 2018).), prezintă erori în ceea ce o privește descendența din ramura Dumitrașcu Brăiloiu ori nu o reprezintă complet.

1732 – 1733, când este pictat tabloul votiv al bisericii din Vădeni, în care este reprezentat „Constantin Obedeanu zăt Dosofteiu Brăiloiu”, fiind cea mai timpurie mențiune a lui Constantin Obedeanu ca ginere al lui Dumitrașcu Brăiloiu.

Referindu-ne la conținutul foii de zestre, și concluzionând cele prezentate mai sus, putem spune că ea se constituie într-o mărturie importantă a existenței unor obiecte de valoare, în special vestimentare și de podoabă, „la modă” și cu importanță în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, mai exact în perioada 1716 – 1732, precum și într-un fond de termeni pentru respectivele obiecte.

Chiar dacă la prima vedere, în ceea ce privește moda feminină, această perioadă, de circa 15 ani, pare o perioadă foarte mare, trebuie să amintim faptul că moda vestimentară rămâne aproape neschimbată în perioada fanariotă, deci pe o perioadă de aproape un secol, ceea ce ne face să privim cu mult mai multă indulgență perioada de 15 ani.

Cu toate acestea trebuie totuși să subliniem că această perioadă este una de ocupație austriacă (1718 – 1739) ce se constituie ca o enclavă temporală în secolul fanariot. De asemenea, perioada în care am încadrat datarea respectivei foi începe la foarte scurt timp după uciderea de turci a lui Constantin Brâncoveanu (1714), și de subliniat că cele două familii, Brăiloiu și Obedeanu, erau susținătoare și apropiate ale voievodului martirizat.

Această încadrare temporală și socială scot la iveală importanța pe care o are foaia de zestre în istoria vestimentară atât pentru costumul boieresc cât și pentru cel popular.

În cele ce urmează vom prezenta elementele pe care le considerăm cele mai importante:

Salbă

Muzeul Județean „Alexandru Ștefulescu”, Tg. Jiu

„1 Salbă za ațe 20, de câte cincî”

După cum a fost formulat pare să fie o salbă cu 20 de monede de 5 galbeni, montate pe un lanț de aur din zale.

În prima jumătate a secolului al XVIII-lea, în Țările Române, cea mai frecventă monedă a fost galbenul turcesc, care, totuși, pentru perioada de ocupație austriacă este înlocuit, în Valahia Mică, de galbenul imperial.

Cu toate acestea suntem de părere că salba primită ca zestre este din galbeni turcești²⁰ motivați de larga circulație a respectivei monede în perioada imediat anterioară.

Totodată opinim că Dosoftei Brăiloiu dă fiicei o *salbă de zestre*, așa cum o denumeste Romulus Vulcănescu²¹, deci fără rol de podoabă, dacă avem în vedere

²⁰ care la acea vreme aveau o greutate de 3,635 gr. de aur, fiind cea mai grea dintre cele cinci tipuri de galbeni care au existat: olandez, german (imperial), unguresc, venețian și turcesc; în același timp, și cea mai mică puritate, 950 ‰, devalorizare care se produsese de la 990,3‰.

celelalte podoabe descrise în Foaie. Mai mult decât atât, chiar dacă secretarul brâncovenesc Anton-Maria del Chiaro Fiorentino²² menționează salbele ca podoabe ale româncelor cu siguranță a făcut referire la clasa de mijloc deoarece în nici-un tablou votiv nu am întâlnit ca doamnele de rang să poarte salbe în acea perioadă.

Ie „cu fluturi”,
2/4 sec. XIX, Teleorman,
Muzeul Național al Satului „Dimitrie
Gusti”, București, inv. 15100

**„1 Ie cu mărgăritar.
4 Ii cu sîrmă.
4 Ii cu fir.
12 Ii cu mătase.”**

De remarcat denumirea pe care o dă monahul Dositei ciupagului femeiesc al boieroaicelor: **IE** – cu mărgăritar, cu sîrmă, cu fir, cu mătase.

Zamfira Mihail²³ menționează ca prim document în care apare cuvântul **ie**,

o foaie de zestre din 1760, citându-l pe N. Iorga²⁴.

Deci avem de-a face cu o mărturie ante 1760 în care denumirea **ie** este atestată documentar.

Mai mult decât atât avem atestată și prezența perlelor, firelor de aur și argint, dar și a broderiei cu mătase. După numărul lor în zestre ne putem da seama și de valoarea fiecăreia dintre ele: 1, 4, 4, 12.

Maramele sunt și ele prezente, dar în două poziții bine stabilite, făcându-se distincție clară între cele folosite ca acoperitori de cap și cele folosite ca ștergare sau chiar batiste:

- cele pentru cap au menționate valorile care le împodobesc, cusute cu fir și mătase sau numai cu fir;

- la cea cu rol de ștergar, este menționată proveniența din considerentul că era în pas cu moda și avea o calitate superioară, de unde putem ușor deduce că era ornamentată cu mătase, neavând menționate nici „mărgăritarele”, nici „firul”.

- maramele de mână sunt, de fapt, acele batiste unisex, pe care bărbații le purtau prinse în șalul de la brâu și pe care femeile le țineau în mână, prinse de un colț, așa cum se mai pot observa și astăzi în costumul popular bulgăresc, grecesc și chiar sârbesc, care s-au purtat și la noi, și în costumul popular, de-a lungul Dunării.

²¹ Romulus Vulcănescu, *Podoabe și bijuterii populare*, în volumul *Arta populară românească*, București, 1969, p. 467.

²² Anton-Maria del Chiaro Fiorentino, *Revoluțiile Valahiei de ... (după textul reeditat de Nicolae Iorga) în românește de S. Cris-Cristian cu o introducere de Nicolae Iorga*, Iași, 1929, p. 13. (format digital publicat de Institutul de Memorie Culturală – cImeC, <http://www.cimec.ro/carte/delchiaro/RevoluțiileValahiei.pdf>, ultima accesare 04 martie 2018)

²³ Zamfira Mihail, *Terminologia portului popular românesc în perspectivă etnolingvistică comparată sud-est europeană*, București, 1978, p. 51.

²⁴ N. Iorga, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, Vol. II, p. 456.

Brăul cu fir pe care-l primește Stanca drept zestre este o mărturie certă că încă nu fusese înlocuit definitiv cu șalurile orientale, în moda boieroaicelor.

Este cunoscut faptul că aceasta este perioada, care va continua până la mijlocul secolului al XVIII-lea, în care femeile vor înlocui brăul și cingătorile metalice, la fel ca și bărbații.

*Șigună
Muzeul Național al Satului
„Dimitrie Gusti”, inv. 10272*

Zăbunul, alături de dulamă, sunt cele mai răspândite și vechi denumiri de veșminte.

Zăbunul este o haină lungă fără mâneci purtată de boieri, atât de bărbați cât și de femei; atestată documentar încă de la sfârșitul secolului al XVI-lea; el poate fi întâlnit la țăranii din zona Bran și din Câmpia Munteniei, Câmpia Aradului sau Podișul Moldovei, atestat documentar de la începutul secolului al XVIII-lea²⁵. Termenul a fost răspândit în tot spațiul sud-est european: bg. *zăbun*, sârbă *zubun*, magh. *zobony*, aromână *zăbun* sau *țipune* (forma din aromâna sudică a binecunoscutei *șigune* nordice).

Prin această prezentare ne-am dorit să evidențiem importanța interdisciplinarității în analiza operei literare, mai ales cea a perioadei secolului al XIX-lea, care ne oferă încă importante informații atât de natură istorică, de istoria artei, de istorie vestimentară, care coroborate pot conduce către unele clarificări esențiale în domeniile menționate.

²⁵ Zamfira Mihail, *idem*, p. 122.

Bibliografie:

- Grecianu Ștefan D., *Genealogii documentate ale familiilor boierești publicate de Paul Șt. Grecianu*, 1913.
- Iorga Nicolae, *Scrisori de boieri și negustori olteni și munteni către Casa de negoț sibiiană Hagi Pop publicate cu Note genealogice asupra mai multor familii de...*, București, 1906.
- Mihail Zamfira, *Terminologia portului popular românesc în perspectivă etnolingvistică comparată sud-est europeană*, București, 1978.
- Odobescu A. I., *Scrieri literare și istorice, Vol. I*, București, 1887.
- Rădulescu Mihai Sorin, *În căutarea unor istorii uitate*, București, 2011.
- Simion Eugen, *Alexandru Odobescu. Un romantic erudit și anxios, iubitor de reverii clasicizante*, București, 2015.
- Ștefulescu Al., *Gorjul istoric și pitoresc de ...*, Târgu-Jiului, 1904, ediția 1996.
- Vulcănescu Romulus, *Podoabe și bijuterii populare*, în volumul *Arta populară românească*, București, 1969.
- Chiario Fiorentino Anton-Maria del, *Revoluțiile Valahiei de ... (după textul reeditat de Nicolae Iorga) în românește de S. Cris-Cristian cu o introducere de Nicolae Iorga*, Iași, 1929, p. 13. (format digital publicat de Institutul de Memorie Culturală – cIMeC, <http://www.cimec.ro/carte/delchiario/RevolutiileValahiei.pdf>, ultima accesare 04 martie 2018)
- Danalache Pr. Teodor, *Biserica Obedeanu*, www.crestinortodox.ro/biserici-manastiri/biserica-obedeanu-135154.html (accesat ultima dată 27.02.2018).
- Sturdza Mihai D., *Familii Boierești din Moldova și Țara Românească*, Vol. II, București, 2011. (arborele genealogic a fost accesat pe site: www.ghika.net/Familles/Brailoiu.pdf (ultima accesare 28 februarie 2018).